

Spis treści

ROZDZIAŁ 1. Niepełnosprawności fizyczno-ruchowe oraz specjalne potrzeby zdrowotne	11
Z WŁASNEJ PERSPEKTYWY. Hura! Hura! Hura! Niech żyje Bethany!	11
Czego się dowiesz?	12
Szanse na lepszą przyszłość	13
1.1. Definicja niepełnosprawności fizyczno-ruchowych i specjalnych potrzeb zdrowotnych	14
1.1.1. Jakie są dwie główne grupy dziecięcych niepełnosprawności ruchowych? ...	16
1.1.2. Jakie są grupy uczniów ze specjalnymi potrzebami zdrowotnymi?	23
1.1.3. Jak diagnozuje się dzieci z ADHD?	31
1.1.4. Jakie są konsekwencje tych niepełnosprawności?	33
1.2. Rys historyczny	35
1.3. Rozpowszechnienie	38
1.4. Przyczyny i zapobieganie	39
1.4.1. Co powoduje zaburzenia fizyczno-ruchowe?	39
1.4.2. Jak można zapobiec niepełnosprawnościom fizyczno-ruchowym i specjalnym potrzebom zdrowotnym?	42
1.5. Charakterystyka niepełnosprawności fizyczno-ruchowych i specjalnych potrzeb zdrowotnych	44
1.5.1. Jakie czynniki mają wpływ na przebieg i efekty uczenia się tych dzieci?	45
1.5.2. Jakie bariery fizyczne wpływają na warunki w klasie i w szkole?	48
1.6. Edukacja we wczesnym dzieciństwie	51
1.7. Edukacja w szkole podstawowej i średniej	52
1.7.1. Jak dostosować proces nauczania do potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami fizyczno-ruchowymi oraz specjalnymi potrzebami zdrowotnymi?	52
1.7.2. Jak dostosować środowisko szkolne do potrzeb tych uczniów?	54
1.8. Współpraca na rzecz włączenia	56
1.8.1. Jaka jest rola nauczyciela w medycznej opiece nad dzieckiem?	57
1.8.2. Jak włączać tych uczniów w zajęcia rekreacyjne i inne zajęcia nadprogramowe?	58
1.9. Przygotowanie do dorosłego życia	59
1.10. Rodziny	61
1.11. Technologie wspomagające kształcenie	63

1.11.1. Jaki jest wpływ technologii wspomagających na życie osób z niepełnosprawnościami fizycznymi lub specjalnymi potrzebami zdrowotnymi?	63
1.11.2. Jaki jest wpływ bioniki i robotyki na życie ludzi z niepełnosprawnościami fizycznymi?	65
Podsumowanie	66
Dodatkowe źródła informacji	67
ROZDZIAŁ 2. Niepełnosprawność słuchowa	71
Z WŁASNEJ PERSPEKTYWY. Znalazłam drogę w świecie słyszących	71
Czego się dowiesz?	72
Szanse na lepszą przyszłość	73
2.1. Definicja głuchoty i niedosłuchu	75
2.1.1. Jakie są dwa typy niedosłuchu i czym się one różnią?	78
2.1.2. Jakie są metody wykrywania niedosłuchu?	79
2.1.3. Jakie są konsekwencje tej niepełnosprawności?	83
2.2. Rys historyczny	84
2.3. Rozpowszechnienie	86
2.4. Przyczyny i zapobieganie	87
2.4.1. Co może być przyczyną uszkodzenia słuchu?	87
2.4.2. Czy niektórym uszkodzeniom słuchu można zapobiec lub je skorygować?	90
2.5. Charakterystyka niepełnosprawności słuchowej	94
2.5.1. Jak kultura Głuchych wpływa na życie tych osób?	95
2.5.2. Jaki jest wpływ głuchoty i niedosłuchu na osiągnięcia uczniów w nauce?	96
2.5.3. Jak utrata słuchu wpływa na umiejętności mowy?	98
2.6. Edukacja we wczesnym dzieciństwie	99
2.7. Edukacja w szkole podstawowej i średniej	101
2.7.1. Jakie modyfikacje sposobów i warunków nauczania są potrzebne uczniom niedosłyszącym?	102
2.7.2. Jakie specjalne metody nauczania opracowane zostały dla uczniów niesłyszących?	104
2.7.3. Jakie umiejętności wymagają specjalnej uwagi?	105
2.8. Współpraca na rzecz włączenia	106
2.8.1. Jakie środowisko nauczania jest najmniej ograniczające dla uczniów niesłyszących i niedosłyszących?	107
2.8.2. Jak powinna przebiegać współpraca nauczycieli z tłumaczami?	109
2.9. Przygotowanie do dorosłego życia	110
2.9.1. Z jakich możliwości kształcenia wyższego korzystają uczniowie niesłyszący i niedosłyszący?	111
2.9.2. Jakie bariery pokonywać muszą ludzie niesłyszący?	112
2.10. Rodziny	112
2.11. Technologie wspomagające kształcenie	113
2.11.1. Czym są urządzenia wspomagające słyszenie?	114
2.11.2. Jakie korzyści czerpią ludzie niesłyszący z używania urządzeń telekomunikacyjnych?	116
2.11.3. Jakie korzyści mogą przynieść studentom niesłyszącym skomputeryzowane translacje mowy na tekst?	119
2.11.4. Czym są urządzenia alarmujące?	120
Podsumowanie	120
Dodatkowe źródła informacji	122

ROZDZIAŁ 3. Niepełnosprawność wzrokowa	125
Z WŁASNEJ PERSPEKTYWY. Droga do profesjonalizmu	125
Czego się dowiesz?	127
Szanse na lepszą przyszłość	128
3.1. Definicja niepełnosprawności wzrokowej	129
3.1.1. Jakie są rodzaje niepełnosprawności wzrokowej?	131
3.1.2. Jak diagnozowana jest niepełnosprawność wzrokowa?	133
3.1.3. Jakie są konsekwencje tej niepełnosprawności?	135
3.2. Rys historyczny	137
3.3. Rozpowszechnienie	139
3.4. Przyczyny i zapobieganie	139
3.5. Charakterystyka niepełnosprawności wzrokowej	140
3.6. Edukacja we wczesnym dzieciństwie	143
3.6.1. Dlaczego w wychowaniu przedszkolnym ważna jest zabawa?	144
3.6.2. Czy kształcenie umiejętności umożliwiających niezależne życie jest ważnym elementem programów nauczania?	144
3.7. Edukacja w szkole podstawowej i średniej	145
3.7.1. Jak uczniowie z niepełnosprawnością wzrokową uczą się czytać i pisać?	145
3.7.2. Jak osoby z niepełnosprawnością wzrokową uczą się samodzielnego poruszania się?	152
3.8. Współpraca na rzecz włączenia	154
3.9. Przygotowanie do dorosłego życia	156
3.9.1. Czy uczniom z niepełnosprawnością wzrokową udaje się wejść na rynek pracy?	156
3.9.2. Czy osoby z niepełnosprawnością wzrokową mają dostęp do kultury i rekreacji?	158
3.10. Rodziny	159
3.11. Technologie wspomagające kształcenie	160
3.11.1. Urządzenia wspomagające wzrok	160
3.11.2. Urządzenia dźwiękowe	161
3.11.3. Urządzenia dotykowe	162
Podsumowanie	163
Dodatkowe źródła informacji	164
ROZDZIAŁ 4. Zaburzenia emocjonalne i/lub zaburzenia zachowania	168
Z WŁASNEJ PERSPEKTYWY. Z wiedzy z kości słoniowej – do szkoły	168
Czego się dowiesz?	170
Szanse na lepszą przyszłość	171
4.1. Definicje zaburzeń emocjonalnych i/lub zaburzeń zachowania	172
4.1.1. Jakie są rodzaje zaburzeń emocjonalnych i/lub zaburzeń zachowania?	174
4.1.2. Czy pewne grupy uczniów są wyłączone z edukacji specjalnej?	179
4.1.3. Jak diagnozuje się zaburzenia emocjonalne i/lub zaburzenia zachowania?	180
4.1.4. Jakie są konsekwencje tej niepełnosprawności?	181
4.2. Rys historyczny	182
4.3. Rozpowszechnienie	184
4.4. Przyczyny i zapobieganie	185
4.4.1. Co może powodować zaburzenia emocjonalne i/lub zaburzenia zachowania?	185
4.4.2. Jak można zapobiegać i leczyć zaburzenia emocjonalne i/lub zaburzenia zachowania?	187

4.5. Charakterystyka zaburzeń emocjonalnych i/lub zaburzeń zachowania	191
4.5.1. Jaki jest wpływ tej niepełnosprawności na umiejętności społeczne?	191
4.5.2. Jak rówieśnicy postrzegają takich uczniów?	192
4.5.3. W jaki sposób zaburzenia emocjonalne i/lub zaburzenia zachowania wpływają na to, jak uczniowie radzą sobie z nauką?	195
4.6. Edukacja we wczesnym dzieciństwie	195
4.7. Edukacja w szkole podstawowej i średniej	198
4.7.1. Jakie są kluczowe elementy efektywnych programów?	200
4.7.2. Czy kara to skuteczny rodzaj interwencji?	205
4.7.3. Jaki jest związek między zaburzeniami emocjonalnymi i/lub zaburzeniami zachowania a przestępczością, systemem sprawiedliwości dla nieletnich i przemocą w szkole?	206
4.8. Współpraca na rzecz włączania	208
4.8.1. Gdzie uczą się uczniowie z zaburzeniami emocjonalnymi i/lub zaburzeniami zachowania?	209
4.8.2. Jak społeczność lokalna może przyczynić się do poprawy sytuacji uczniów z zaburzeniami emocjonalnymi i/lub zaburzeniami zachowania?	210
4.9. Przygotowanie do dorosłego życia	211
4.9.1. Jakie wyniki osiągają uczniowie z zaburzeniami emocjonalnymi i/lub zaburzeniami zachowania?	211
4.9.2. Jakie znaczenie dla uczniów ma rozwijanie umiejętności samostanowienia?	212
4.10. Rodziny	213
4.10.1. Jak ułatwić rodzinom kontakt z systemem psychologicznej i psychiatrycznej opieki zdrowotnej?	214
4.10.2. Jak może wpływać na dzieci opieka zastępcza?	214
4.11. Technologie wspomagające kształcenie	215
Podsumowanie	216
Dodatkowe źródła informacji	218
ROZDZIAŁ 5. Edukacja specjalna dzieci pochodzących ze środowisk wielokulturowych i dwujęzycznych	222
Z WŁASNEJ PERSPEKTYWY. Tanto, tanto, Karisa	222
Czego się dowiesz?	224
Szanse na lepszą przyszłość	225
5.1. Definicja wielokulturowej i dwujęzycznej edukacji specjalnej	226
5.1.1. Jak rząd federalny klasyfikuje ludzi pochodzących z różnych środowisk kulturowych i językowych?	227
5.1.2. Jakich uczniów uznaje się za zróżnicowanych kulturowo?	228
5.1.3. Kim są uczniowie zróżnicowani językowo?	228
5.1.4. Kim są uczniowie rdzenni?	229
5.1.5. Jak rzetelniej diagnozować zróżnicowanych kulturowo lub językowo uczniów z niepełnosprawnościami?	230
5.1.6. Jakie są konsekwencje błędnego diagnozowania niepełnosprawności u uczniów zróżnicowanych kulturowo i językowo?	233
5.2. Rys historyczny	233
5.3. Rozpowszechnienie	236
5.3.1. Ilu jest uczniów zróżnicowanych kulturowo i językowo?	236
5.3.2. Czy uczniowie zróżnicowani kulturowo są nadreprezentowani w nauczaniu specjalnym?	239
5.3.3. Czy uczniowie zróżnicowani kulturowo są niedoreprezentowani w kształceniu uczniów wybitnie zdolnych?	240

5.4. Przyczyny i sposoby zapobiegania niepełnosprawności u uczniów pochodzących ze środowisk zróżnicowanych kulturowo i językowo	241
5.4.1. Co decyduje o tym, że u uczniów ze środowisk zróżnicowanych kulturowo i językowo istnieje większe ryzyko wystąpienia niepełnosprawności?	241
5.4.2. Co decyduje o tym, że u uczniów ze środowisk zróżnicowanych kulturowo i językowo istnieje większe ryzyko błędnego rozpoznania niepełnosprawności?	245
5.4.3. Jak można zapobiegać zjawisku nadreprezentowania i niedoreprezentowania uczniów pochodzących ze środowisk wielokulturowych i dwujęzycznych w edukacji specjalnej dla uczniów z niepełnosprawnościami i wybitnie zdolnych?	246
5.5. Charakterystyka zróżnicowania kulturowego i językowego	249
5.5.1. Jaka jest różnica między zaburzeniami językowymi a zróżnicowaniem językowym?	249
5.5.2. Jak różnice kulturowe mogą prowadzić do błędnego rozpoznania u ucznia zaburzeń emocjonalnych i/lub zaburzeń zachowania oraz ADHD?	252
5.6. Edukacja we wczesnym dzieciństwie	254
5.7. Edukacja w szkole podstawowej i średniej	255
5.7.1. Jak wspierać dydaktycznie dzieci uczące się języka angielskiego?	255
5.7.2. Co zrobić, by szkoły stały się bardziej odpowiedzialne za wyniki w nauce osiągane przez dzieci pochodzące z różnych środowisk kulturowych i językowych?	260
5.8. Współpraca na rzecz włączenia	262
5.9. Przygotowanie do dorosłego życia	264
5.10. Rodziny	265
5.10.1. Dlaczego wielu rodzinom uczniów zróżnicowanych kulturowo zarzuca się brak zainteresowania edukacją swych dzieci?	266
5.10.2. Jak pedagodzy mogą zwiększyć uczestnictwo rodzin zróżnicowanych kulturowo w edukacji ich dzieci i życiu szkoły?	267
5.11. Technologie wspomagające kształcenie	268
Podsumowanie	269
Dodatkowe źródła informacji	271
ROZDZIAŁ 6. Wybitne zdolności i rozwijanie talentów	274
Z WŁASNEJ PERSPEKTYWY. Co mówią dzieci wybitnie zdolne o swoim samopoczuciu, zajęciach i znaczeniu terminu <i>wybitnie zdolny</i> ?	274
Czego się dowiesz?	275
Szanse na lepszą przyszłość	276
6.1. Definicja wybitnych zdolności i talentów	278
6.1.1. Co oznaczają terminy <i>wybitnie zdolny</i> i <i>rozwój talentu</i> ?	278
6.1.2. Jak diagnozuje się uczniów wybitnie zdolnych – a jak powinno się ich diagnozować?	281
6.1.3. Jakie są konsekwencje edukacyjne posiadania szczególnych zdolności lub talentów?	283
6.2. Rys historyczny	284
6.3. Rozpowszechnienie	286
6.4. Przyczyny: czynniki, które wspomagają lub utrudniają rozwój wybitnych zdolności. .	287
6.5. Charakterystyka wybitnych zdolności	290
6.5.1. Czy niektóre cechy uczniów wybitnie zdolnych wymagają szczególnej uwagi nauczycieli?	291

6.5.2. Czy istnieją podgrupy uczniów wybitnie zdolnych, które wymagają szczególnej uwagi?	292
6.6. Edukacja we wczesnym dzieciństwie	301
6.7. Edukacja w szkole podstawowej i średniej	302
6.7.1. Na czym polegają dwa główne podejścia stosowane w edukacji uczniów wybitnie zdolnych?	302
6.7.2. Opcje świadczenia usług stosowane w kształceniu uczniów wybitnie zdolnych	307
6.8. Współpraca na rzecz włączania	308
6.9. Przygotowanie do dorosłego życia	310
6.9.1. Co zrobić, aby więcej osób wybitnie zdolnych i utalentowanych osiągnęło sukces?	311
6.10. Rodziny	312
6.11. Technologie wspomagające kształcenie	313
Podsumowanie	314
Dodatkowe źródła informacji	315
ROZDZIAŁ 7. Pedagogika specjalna i system kształcenia osób z niepełnosprawnościami w Polsce (Anna Firkowska-Mankiewicz, Grzegorz Szumski)	319
7.1. Geneza polskiej pedagogiki specjalnej	319
7.2. Zakres pedagogiki specjalnej	322
7.2.1. Podmioty pedagogiki specjalnej	323
7.2.2. Przedmioty pedagogiki specjalnej	325
7.3. Formy oddziaływań stosowanych w pedagogice specjalnej	330
7.4. Idea integracyjnego kształcenia i edukacji włączającej w polskiej pedagogice specjalnej	331
7.5. System kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	333
7.5.1. Zasada powszechności nauczania	333
7.5.2. Orzekanie o potrzebie kształcenia specjalnego	334
7.5.3. Formy organizacyjne kształcenia uczniów z niepełnosprawnościami	337
7.5.4. Środki modernizacji polskiego systemu kształcenia specjalnego	340
7.5.5. Ocena jakości systemu kształcenia uczniów z niepełnosprawnościami w Polsce	343
7.6. Uwagi końcowe	346
Bibliografia	347
Indeks osób	389
Indeks rzeczowy	400